

A gyermeknevelés kis kátéja.

Írta: NÓGRÁD Y LÁSZLÓ dr.

I. A szülő nevelői hivatása.

Minden gyermek nevelésre szorul: testi és lelki gondozásra. A gyermek nevelése a szülők kötelessége, mely egyformán vonatkozik a gazdag és szegény szülőkre. Egyetlen szülő sem mentheti fel magát a gyermeknevelés kötelessége alól. Becsületbeli kötelesség ez, melyet magukra vállaltak a szülők a családalapítással; kötelesség a gyermek és a társadalom iránt is. A gyermek nevelését elhanyagoló szülő bünt követ el.

A nevelés színtere a család. Egészséges nevelés csak egészséges családban folyhat. (Egészséges az erkölcsös család.) Egészségessé a családot a szülők erkölcse teszi. A szülői erkölcs lemondást, önzetlenséget kíván. Önzetlenségre csak az a szülő képes, kiben a szülői szeretet igazi tüze lobog. Milyen ez?

Gyermekeit az a szülő szereti igazán, aki nemcsak testét gondozza, nemcsak enni ad neki, ruházza, hanem minden tekintetben gondol vele. Az igazi szülői szeretet tevékeny, cselekvő szeretet és ebből fakad a nevelés. A szülő örködik, hogy gyermekét sem testében, sem lelkében kár ne érje, sem a családon kívül, sem belül. A jó szülőnek mindig tudnia kell, hol van gyermeke, kikkel van, kik a barátai, barátnői, ezeket ismernie kell, hogy nem rontják-e el gyermekét. Az örködő szülőnek gyermekei nem csatangolnak kint az utcán, nem járnak olyan helyekre, melyek levegője, példája károsan hatna rájuk. Az örködő szülő gyermekei a szülő engedelme nélkül sehová sem mennek.

Az örökdő szülő otthon is vigyáz gyermekére, hogy mit csinál s vigyáz önmagára, nehogy akár szóval, akár cselekedettel rossz példát adjon. Vigyáz szavaira, mit beszélhet, mit nem a gyermek előtt. Életmódját a gyermek irányítja, mert még a legtisztább s legerkölcösebb szó vagy cselekedet is ronthat a gyermekén, ha azt hallani, látni még nem neki való.

A jó szülő nemcsak örökdi, hanem irányítja is gyermekét. Nem elégszik meg azzal, amit az iskolában tanúi, hanem arra törekszik, hogy a maga tudásából, helyes élettapasztalatából is juttasson gyermekének. Az iskola tanítását a szülőnek kell kiegészíteni olyan tanítással, aminek majd az életben fogja a gyermek hasznát venni. Nem könyvbéli tudományt értek, hanem nemes, szép, okos erkölcsi példákat, tapasztalatokat, eseteket, milyeneket minden szülő ismer. Egy okos szó, egy figyelmeztetés, egy kis történet sokszor többet használ s értékesebb a gyermek szempontjából mindennél.

A gyermekét igazán szerető szülő szeret gyermekével lenni: maga táplálja, idegen személyekre nem bízza, lemond kedvteléseiről, szórakozásaiban mérsékeli magát. Megosztja gyermekével annak és a saját munkáját: érdeklődik iránta, magához kapcsolja, résztvesz játékában. Egy bábu ruha, mit az anya varrt, egy falovacská, amit az apa csinált bodzabélből gyermekének, olyan emlék, mely csak a gyermek életével múlik el s olyan öröm, mely mindvégig egész életén át melegít.

Minden perc áldás, amit a szülő gyermekével tölt, ha a gyermeklélek megértése vezeti őt. Ne csak jó, okos is legyen a szülő, a szeretet ne tévessze meg. Amint baj, ha nem törődik a gyermekével, baj az is, ha túláradó szeretetével árasztja el. Az ilyen szülő báb lesz gyermeke kezében. Józan mérséklet vezesse szeretetében. Szélsőségek útján ne járjon.

A gyermek erkölcsös emberré fejlődése nem pusztán a veleszületett belső erők eredménye, hanem a külső nevelői hatásoké is. Legfőbb nevelő a szülő, de csak akkor, ha van szülői tekintélye, mert e nélkül igazi nevelés nincs.

Sokszor tapasztalható igazság, hogy tanult s tekintélyes állású szülőnek nincs tekintélye gyermeke fölött, míg az. egyszerű, tanulatlan szülő tekintélyt tart tanult gyermeke előtt is.

A szülői tekintély erkölcsi eredetű.

A szülő sokszor csodálkozik gyermeke engedetlenségén, holott túlságos engedékenységgel ő tette azzá! Lomha, rendetlen, munkakerülő a gyermek, nincsen benne kötelességérzet, váljon nem a szülőtől tanulta ezt is, nem ilyen-e a szülő? Durva, indulatos, szitkozódó a gyermek, pedig a szülő nagyon szeretné, ha nyugodt s finom érzésű és szavú lenne, – de hát hogyan? A szülő most is durva, indulatos szavakkal, szidással akarja megváltoztatni.

Hogy lehet nevelő erejük az olyan szülőknek, akik otthon egymásközi durva veszekedéseikkel romlatják egymást gyermekeik előtt?

Fegyelmezze önmagát a szülő, fegyelmezze érzéseiben, cselekedeteiben, szavaiban!

Hogy a szülő nevelhessen, nevelői kötelességét megfelelően betölthesse, képességének is kell lennie s szükséges, hogy ismerje gyermekét s a nevelés célját. Igen, ha nevelni akarsz, ismerd meg a gyermeket, figyeld, tanulmányozd magad, kérj tanácsot hozzá értő egyénektől, tanulj, tapasztalj, olvass. Kemény munka a nevelés!

A gyermek egyéni tulajdonságainak megismerése útbaigazítja a szülőt, hogy milyen nevelői hatásokat alkalmazzon, mert a nevelésnek a gyermek egyéniségéhez kell simulnia.

Ha a szülő megismeri a gyermekkel született hajlandóságokat, sajátságokat, feltárulnak előtte jó és rossz tulajdonságai is. A jó tulajdonságok fejlődését elősegíti, a rosszak kifejlődését [megakadályozza. Ilyen tudatos munkával éri el a nevelés célját, így lesz a gyermekből erős, egészséges testű, lelkű erkölcsös egyén, aki majd, ha az életbe lép, meg tud küzdeni az eléje tornyosuló akadályokkal.

Gondoljon a szülő arra, hogy nem a saját maga, hanem az élet számára neveli gyermekét. Az élet pedig munkát, küzdelmet, örömet, sikert, csalódást, szomorúságot jelent. De nem csak ezt, ezer és ezer változatban jelentkeznek a jó és rossz

hatások, csábító alkalmak s mindezt el kell majd bírnia gyermekének. Sokféle s erős fegyverekre lesz szüksége. Ezt jelenti az erős egyéniség, ki nem törik le, van önbizalma, erős, kitartó akarata, bátor kezdeményező s megfontolt. Tudja, hogy az élet nem várja meleg fészekkel s tudja, hogy ezt kemény küzdelemmel, a nagy versenyben el nem lankadó erőfeszítéssel szerezheti csak meg.

Az élet legyen mindig a szülő előtt s erre igyekezzék nevelni, megedzeni gyermekét.

II. Testi nevelés.

A gyermek fejlődésében a test és lélek szoros kapcsolata arra int, hogy a test nevelését sem szabad elhanyagolni. Ezt is ismernie kell a szülőnek, mert ebben sem minden gyermek egyforma: egyik erősebb, másik gyengébb, ellenállóbb, teherbíróbb, a másik hamar fárad.

A beteg, gyenge test zavaróan hat a lélekre is. Óvja tehát a szülő gondosságával gyermeke egészségét, nevelje, edzze testét, hogy a betegségek erőt ne vehessenek könnyen rajta. A betegségtől meg nem zavart testi fejlődés biztosítja a szellemi fejlődést is.

A test nevelésének igen fontos eszköze a jó levegő, a tisztaság, a rendes életmód, a rendes táplálkozás, a helyes munka-beosztás, a vidám környezet.

Ahol gyermek van, különös gond legyen a szoba szellőztetésre s amikor csak lehetséges, tartózkodjék a gyermek kint a szabadban. Különösen falun lehet ezt megtenni de a városi lakó se sajnálja a fáradságot s vigye ki gyermekét a szabad mezőre, erdőbe, ligetbe.

Ne sajnálja a szülő a vizet gyermekétől, fürössze, mosdassa és szoktassa hozzá a tisztaság_szeretetéhez. Figyelmeztetni kell a nagyobb gyermeket, hogy száját-kezeit napjában többször is megmossa. Annyira hozzá kell szoktatni a maga teste tisztántartásához a gyermeket, hogy természetévé váljék. Csak egy ideig kell ellenőrizni a szülőnek, ha megszokta, kívánni fogja a tisztaságot, mert nem tud meglenni nélküle.

A tisztaság, a jó szabad levegő, a napsugár a test egyik fő tápláléka, másik az étel.

A csecsemő legegészségesebb tápláléka az anyatej. Vétkezik az olyan anya, aki – bár egészsége megengedné, hiúságból vagy kényelemszeretetből, nem maga táplálja gyermekét s dajkaságba adja, másra bízva, vagy mesterségesen táplálja. Egész életére megsínyli a gyermek nemcsak testileg, de lelkileg is, mert a megfelelő táplálék a test és lélek fejlődésére a csecsemő korban egész életre elhatározó fontosságú. A nem rendesen táplált csecsemő elmarad fejlődésében.

A nagyobb gyermek rendes táplálkozása is fontos» Nem helyes, ha a gyermeket agyon táplálják, mert megbetegszik s az állandóan agyonetetett gyermek szokásból torkos lesz, ingyenc, különösen fog kedvezni testi kívánságainak.

Szabja meg a szülő pontosan az étkezés idejét s csak akkor egyék a gyermek, ne akkor, mikor neki tetszik. A rendetlen étkezés következménye szokott lenni az is, hogy a gyermek a rendes házi étkezések alkalmával nem akar enni. Hiba, ha a szülő az ilyen nem evő gyermeknél erőszakolja az evést.

Ha a gyermek nem akar enni, jel arra, hogy a szervezet tiltakozik a táplálék ellen. Az evésre unszoló szülő s gyermek közt titkos küzdelem kezdődik, a gyermeket gúnyolják, ijesztetik, nem egyszer meg is verik. Ne erőltesse a szülő gyermeket, ha majd szükségét érzi az evésnek, magától is fog kérni ételt. A rendesen táplálkozó gyermeknek álma is nyugodt.

A gyermek fekvő helyére különös gond legyen, a nagyon puha fekvőhely nem jó. Zaj ne zavarja, hogy nyugodt lehessen álma. Ha a gyermek felébredt, keljen fel, nem szabad megengedni az ágyban heverészést.

Italt ne adjon a szülő gyermekének. Tapasztalás bizonyítja, hogy az iszákos szülők gyermekeinek fele holtan születik, vagy még az első hónapban elpusztul. Az ilyen szülők gyermekei már születésükkor satnyák, gyakran betegeskednek, könnyen fertőzhetőek és szellemileg is hátramaradtak. A szülő rossz példája gyermekeit is iszákossá teszi. Nem egyszer a szülő szoktatja hozzá őket az italhoz. Az ital hatása végzetes, megöli testét, lelkét. Az ilyenfajta gyermek elzüllik, testi és szellemi munkára egyaránt képtelen, bűnözővé lesz.

Nem szabad a gyermeket sem testi, sem szellemi munkával túlterhelni. Az agyondolgoztatott gyermek testileg elsatnyul, nyomorékká lesz. A gyermeknek elegendő időt kell adni a játékra, szórakozásra, pihenésre. A felnőttnek is szükség ez, annál inkább a fejlődésben lévő gyermeknek. Nagyon szomorú látvány az agyon dolgoztatott gyermek, akit egyre munkára unszolnak. A kemény parancsoló mindig a gyermekben keresi a hibát s nem gondol arra, hátha fáradt vagy beteg, vagy nem nekivaló az a munka, mert felülmúlja testi vagy szellemi erejét. Az így agyonhajszolt gyermek elveszti munkakedvét, lelke szomorúvá lesz, az életet kinnak tekinti. Pedig a gyermek egészséges fejlődése szempontjából nagyon fontos, hogy kedélye vidám legyen, örülünk a gyermek jókedvének, vidám eleveenségének, biztos jele ez egészségének.

Foglalkoztatni kell a gyermeket, de ne legyen ez túlterhelés, finom gépezet a test, vigyázzunk, nehogy kimerüljön.

A gyermekét igazán szerető szülő mindenre ügyel, ügyel a gyermek szórakozására, munkájára, ügyel még testtartására is. Hozzászoktatja az egyenes testtartáshoz, mert ennél legjobb az izmok munkája, szabad a tüdő mozgása, a szív is nyugodtan dolgozhat s keringhet a test és elme fejlődésre oly fontos vér.

III. Erkölcsi nevelés.

A nevelés legfontosabb célja az, hogy a gyermekből erkölcsös, becsületes, munkásembert faragjunk. Erkölcs nélkül az ember veszedelme önmagának s a társadalomnak. Tegyen meg mindent a szülő, hogy gyermekéből testileg-lelkileg derék embert neveljen.

Az erkölcs forrása a vallásos érzés. El ne feledje a szülő a vallásos érzés nevelését. A gyermek a szülőn, a szülő szeretetén, jóságán át érzi meg a jóságos Isten eszméjét, a mindnyájunknak szerető Atyját. Mily figyelemmel, odaadó lélekkel hallgatja a szülő szavait a kis gyermek az égi Atyáról. Nincs szebb, mint a gyermek arca, melyen az Isten megsejtésének áhítata ömlik el, mikor a gyermek szemében felcsillan az Isten eszméje, mint az élet világossága. És van-e meghatóbb, emberibb és lelkesítőbb látvány, mint a kezét összetevő, imádkozó kis gyermek? Csak az állatok nem imádkoznak!

Emeljék a szülők, a nevelők a gyermek lelkét az Istenhez. Átkozottul cselekszik az, aki gyermekét megfosztja gonosz szarvaival Teremtőjének szeretetétől. A pokol ördögi tüzét oltja bele, mely majd kisorvaszt gyermeke lelkéből minden nemeset, minden tiszta életörömet, boldogságot.

Isten az erkölcsi élet alapja!

Az erkölcstelen egyénben nincs nemes érzés. Finomítsuk a gyermekekben az érzést, a lelkiismeretet. Neveljük nagyra erkölcsi önérzetét, mely megvet, visszautasít minden erkölcsileg rútat, gondolatban, szóban, cselekedetben egyaránt.

Szoktassuk erkölcsi életrendhez, érzelmei kormányzásához, hogy szenvedélyek rabja ne lehessen, Szoktassuk erkölcsi felelősségérzésre: a maga és más becsületének mindenekfelettvaló tiszteletére. Támasszuk fel a gyermekben a becsületes, tiszta élet szeretetének érzelmét s ez irányítani fogja cselekedeteiben.

Az erkölcs erkölcsi cselekedetektől áll, de ezt az erkölcsi eszméssel kapcsolatos erkölcsi érzés előzi meg. Ebből lesz az erkölcsi Ítélet, mely erkölcsös cselekedetekhez vezet. Szilárd jellemű is az lesz, akiben az erkölcsi érzés, gondolkodás, akarat fejlett.

Ennek kifejlesztésében a szülő példája fontos. Ha erkölcsös gyermekeket akar a szülő nevelni, legyen maga is erkölcsös! A szülő bűnei gyengévé teszik gyermekei erkölcsét is.

Nagy dolog jó szülőnek lenni, az erkölcsös gyermek a szülő legnagyobb dicsérete.

Jó segítő az erkölcsi nevelésben a példa mellett az erkölcsileg tiszta történetek, a tisztaéletű emberek életének elmondása, elmesélése, ilyen könyvek olvasása. Mikor ezt teszi a szülő, gondolja, hogy imádkozik. Tiszta legyen a gondolata, a szó és érzés.

A néma szülő, ki gyermekeinek nem mesél, történeteket nem mond, nem olvas fel, elzárja magát gyermeke lelkétől. Legyen a szülő szíves mesemondó, ezzel fog élni gyermekei lelkében.

Neveljük a gyermeket engedelmességre. Ennek útja a szoktatás. Ha a szülő nyugodt mérséklettel irányítja gyermekét, hibáit, tévedéseit megérteti vele, ha nem az indulat merev parancs szavait pattogatja, akkor a gyermek hozzászokik az engedelmességhez.

A szülő ne kívánja akaratával igábatörni gyermekét. Ne rabszolgát, félnék meghunyászkodót, akaratnélküli bábút neveljen belőle. Az engedelmesség a helyesnek, a helyesebbnek belátásán alapuljon, a szülői tekintély tisztelete és szeretete legyen a kormányzó erő, ne a durvaság, verés, veszekedés, hajthatatlanság. Ne akarjon a szülő a gyermek zsarnoka lenni: tisztelni kell a gyermek akaratát is. Ha véleményt mond, hallgass meg, ne torkold le türelmetlenül, lekicsinylően. Ezzel a gyermek bátortalanná válik vagy dacossá. Egyénisége kifejlődéséhez szükséges, hogy lelke szárnyait kipróbálhassa: egyszer majd ő is felnőtt lesz, szülő, kinek erős akarat, önálló gondolkodással kell cselekednie. Nem szabad tehát az engedelmeség túlhajtott követelésével megbénítani akaratát.

Tanítsa meg a szülő gyermekét lemondásra, más véleményének tiszteletére, más kívánságához való alkalmazkodásra, ne higgye a gyermek, hogy ő a világ középpontja. De tanítsa meg arra is, hogy az akarat az ember egyik legnagyobb értéke, hogy e nélkül még a legegyszerűbb munkát sem végezheti el.

Tanítsa meg a szülő gyermekét tisztelni a felsőbbiséget, a kort, az igazságot s az igazi érdem előtt való meghajlásra. Tanítsa meg önuralomra, de alázkodóvá, alattomosá, hízlekedővé ne tegye.

Ne legyen a szülő szeretete majomszeretet, a gyermek könnyen azt hiheti, hogy minden csak érte van. Ha kedves a gyermek, ne dicsérje agyon, ne hitesse el vele, hogy ő mindenkifölötti érték, mert ezzel a gyermek önszeretővé, önzővé válik. Nehéz a szeretetet visszatartani, de fékezni szükséges.

A dicsérésben ép úgy, mint a büntetésben józan mértéket kell tartani. Ha hibát követett el a gyermek, jól meg kell választani a megfelelő büntetést. A büntetés ne tűnjék fel személyes bosszúállásnak. Erezze a gyermek, hogy ebben is szeretet vezet a szülőt. Leghatásosabb büntetés, ha tettének káros következményeit, helytelenségét, rútságát feltárjuk előtte. A verés durva, megalázó megtorlás és a megvert gyermek ritkán látja be, hogy megérdemelte, inkább csak a verő haragjából eredőnek hiszi s ez lelkében néha egész életre szóló keserűséget fakaszt.

A durvaság semmiféle formában sem jó nevelő eszköz. Durvaság durvaságot szül, durva ellenkezést, durva érzést, cselekedetet. A megbántott szeretet komoly szava a gyermek lelkének mélyére hat s nemesíti.

Nevelje a szülő a gyermeket őszinteségre, igazmondásra. Ebben is a legjobb nevelő eszköz a szülő példája. Ha a gyermek hallja, tapasztalja a hazugságot, ő is azt teszi.

Nem minden gyermek hazugsága hazugság. A gyermeket érzelmei befolyásolják s jóhiszeműleg állít valótlant; néha a hiányos tapasztalat vagy a nem kellő megfigyelés téveszti meg, néha gyöngye ítélőképessége vagy képzeletének csalfasága. Mielőtt tehát a gyermeket hazugságban marasztalnók el, vizsgáljuk meg, nehogy igazságtalanok legyünk. Az igazságtalan ítélet nagyon fáj a gyermeknek.

Kétértelmű vagy trágár szavakat, történeteket a gyermek előtt sohasem szabad sem elmondani, sem mutogatni vagy cselekedni. Meg kell óvni a gyermeket olyan hatásoktól, melyek a gyermekben nemi (sexuális) érzéseket támasztanak. A gyermek kíváncsi, ösztöne is hajtja a titkos dolgok megismerésére. A szülő is hibát követ el nem egyszer vigyázatlanságával, de még inkább a már tapasztalt, kinevelődött jóbarátok hatnak rontólag a gyermekre, ők a gyermek erkölcsi életének leghatalmasabb befolyásolói, jóra nevelői vagy romlásba döntői lehetnek. Amit tanácsolnak, a hogyan gondolkoznak, éreznek, erény és bűn, mind tekintélyszerű példaként hat. Jaj a gyermeknek, ha rossz barátok hatalmába kerül. Az ember erkölcsi sírját a gyermekkor ássa, igen sokszor a gyermekkori barátok, játszótársak.

Nem rémlátás ez, nem: a tíz éves koron aluli gyermekek közt ép úgy vannak gyenge erkölcsűek, mint a tizennyolc-húszéves ifjak között. Ezek a szerencsétlenek nagyobbbrészt a nevelés betegjei. Szegény lelkek! A szülő kötelessége ellenőrizni, hogy gyermeke kivel barátkozik. Legyen ebben szigorú, lelkiismeretes és ne engedje magát félrevezetni semmiféle tekintettől.

Fontos, hogy a gyermek a szellemi és erkölcsi javakat megtanulja többre becsülni, mint az anyagiakat. Rossz hatást tesz a gyermekre, ha mindig csak a pénzt, a vagyont, a gazdagságot hallja dicsőíteni, magasztalni. Az ilyen hatások alatt

felnőtt gyermek erkölcsi világa hamis lesz, gyönges könnyen elbukik. Életét alacsony anyagi javak szerint értékeli és ha ebből dúsan nem jut, bűnbe sodródik, elégedetlen lesz, elveszti életkedvét és értéktelennek tekintve életét, eldobja. Egyensúlyozott, ellenállólelkű ember csak az erkölcsi nemes ideák, eszmék szellemében nevelt gyermekből válhat.

A gyermeket, különösen a nyugtalan, nem egyszer idegesnek vagy rossznak mondják, holott sem nem ideges, sem nem rossz. Az idegesség betegség, a rosszaság nevelési hiba. Egyiket se mondogassa a szülő a gyermek előtt, mert rossz hatással lesz rá. Ha beteg a gyermek, orvosolni kell, ha rossz, neveléssel kell rajta segíteni. Sem a rosszaságot nem szabad idegességnak tekinteni, sem az idegességet rosszaságnak.

Ép ilyen zavart találunk az értelemre vonatkozó megjegyzésekben is. Az elégtelenül tanuló gyermeket hanyagnak mondják, holott lassú vagy gyönges felfogású. Nem egyszer pedig a hanyagról hiszik azt, hogy szellemileg elmaradott.

Felületes megfigyelés, a kellő ismeret hiánya oka az efféle tévedéseknek. Szükséges, hogy a szülő tanulmányozza, gondosan megfigyelje gyermekét és szerezzon kellő tájékozódást a gyermekre vonatkozó ismeretekben. Ma már sokféle eszköze és módja van a szükséges szülői ismeretek megszerzésének. Egy pillanatra sem szabad megfélekezni a szülőnek gyermeke érzelmi életéről. A nevelés célja az erkölcsös, érzelmileg és értelmileg egyensúlyozott lelkű egyén. Nagyon fontos, hogy a gyermek egészséges életfelfogás, egészséges világnézetben nőjön fel. Sohase halljon nagy és nemes ideálokat, intézményeket, Isten szent személyét, vallást, hazát ócsárló, gúnyoló szavakat, tanításokat. A szülő, amely az emberiség legnemesebb erkölcsi ideáljaitól, példaképeitől, ezek tiszteletétől fosztja meg a gyermeket, ifjút, egyszersmind a leghatalmasabb erkölcsi nevelő eszköztől fosztja meg önmagát, ezek nélkül pedig a szülő nevelői tisztjét sem töltheti be.

Hangoztassa a szülő az élet nagy értékét, nevelje bele már korán a gyermek lelkébe a kapott életért a hálát Isten iránt. Igen, az Isten iránt, legyen a hála érzése a legnemesebb, legmélyebb vallásos érzésből fakadó. Nevelje nagyra benne a felelősséget Isten iránt e nagy jóért, mit eltékozolni nem szabad,

eldobni a legnagyobb hálátlanság és gyávaság. Ültesse el már a kis gyermek lelkébe ennek magvát, ültesse el minél előbb, gondozza folyton, hogy kellőképp megerősödjék, hogy az ifjú szívéből, lelkéből ki ne téphesse az élet semmiféle vihara, baja, csalódása, bánata. Hogy ez mentő horgonya lehessen, ha rázúdulnak a szorongások, csüggedések.

A nevelés alapját azon meggyőződés alkossa, mely az életet legnagyobb értéknek tekinti, melyet a legnemesebb munkával kell eltölteni, a test és lélek erkölcsével óvni s feláldozni csak a legnagyobb s legnemesebb cél érdekében szabad.

IV. A gyermek értelmi tevékenysége.

A szülő kötelessége segíteni a gyermeket értelmi fejlődésében is. Már egészen kicsi korától meg kell kezdeni ezt, mert a magárahagyott gyermek gondolkozása lassú, látóköre szűk s egész értelmi világában elmaradott, nehézkes lesz.

Beszélgessünk a gyermekkel, mutassunk neki képeket, értelmi fejlettségének megfelelő magyarázatokat ne sajnáljunk tőle, csak ne erőszakoljuk fejlődését. Sohase éljünk vissza munkabíró képességével. Helyes úton járunk, ha munkakedvét érdeklődésünkkel ébrentartjuk. A játszó gyermeknél ez ép oly fontos, mint az iskolásnál.

Ha kérdez a gyermek, feleljünk; ingerülten, haragosan ne utasítsuk el, szíves feleleteinkkel felbátorítjuk arra, hogy mindig bizalommal forduljon hozzánk. Vegyünk részt játékaiban, de ne erőszakoljuk rá a magunk akaratát, e nélkül is módot találunk arra, hogy észrevétlenül irányíthatjuk a játék fordulatait. Sok olyan értékes játékszerű foglalkozás van ma már, melyek kitűnően szórakoztatják a gyermeket s amellet nevelik értelmét, akaratát, bővítik ismereteit.

Iskolába járó gyermekeinket se hagyjuk magukra, igazítsuk útba, biztassuk, segítsük át, ha szükséges, a nehézségeken. Főlösképpen azonban ne, mert akkor elveszti önállóságát.

Szoktassuk a gyermeket felelősségérzésre, rendre. Tartsa rendben játékait, könyveit, ne nyugodjunk bele az így-úgy elvégzett munkába, legyen az mindig komoly, szorgos tevékenység eredménye.

Ne legyünk túlkövetelők, ne higyjük azt, hogy a gyermek annyit bír el, mint mi. Osszuk be a gyermek napirendjét úgy, hogy elegendő idő maradjon neki öntevékenységre, szórakozásra, játékra. A gyermek szabadfoglalkozása nem elveszett idő. Ez irányú tevékenységét is okosan irányíthatjuk s a gyermekre tanulságos tapasztalat- s ismeretszerzéssé tehetjük. Szükséges is, hogy szabad tevékenységét irányítsuk, mert ha a gyermek öntevékenységében leleményessége, ismeretszerző vágya kielégülhet, ösztönös erői munkálkodhatnak, ez értékesé válik a gyermek értelmi s erkölcsi fejlődésére. Az állandó tevékenységet megszokó gyermek nem ér rá pajkoskodni, rosszban törni a fejét; szeretni fogja a munkát, felnőtt korában sem fogja kezserves tehernek tekinteni.

Nagyon fontos a példa. A dolgozó család gyermeke is szereti a munkát. Baj, ha a gyermek egyebet sem hall, mint folytonos méltatlankodást, panaszt a sok munka miatt. Az ilyen család gyermeke a munkát kínok forrásának fogja tekinteni, hiszen egyebet sem hallott, mint sóhajtozást, kesergést a munka miatt. Már pedig a nevelés célja a munkaszerető ember is.

Rendettartó családnak a gyermeke is rendes, ebben a gyermek egyenest tükörképe a családnak.

Figyeljük meg, mire van különösebb tehetsége a gyermeknek. Segítsük elő tehetségének kifejlését, de a mellett legyen gondunk arra is, hogy egyénisége színessé váljon, fejlesszük érdeklődését több irányban, de ne erőszakoljuk az olyan tevékenységet, amire képessége egyáltalán nincs. Sok szülő vét ebben a gyermek ellen, hiúságból különféle magántanulmányokkal terheli a gyermeket.

A gyermek tehetségének, hajlamának felismerése útbaigazít pályája megválasztásában is. A szülő ne sajnálja tehetséges gyermekétől az anyagi áldozatot, minél tehetségesebb, annál szívesebben s annál többet áldozzon.

Sok szülő szereti, ha gyermeke szerepel, néha pusztán hiúság, de nem egyszer anyagi haszon is hajtja. A szülő örvend, hogy gyermeke már „művész”. Minden ilyen művészként szereplés káros a kisebb gyermekre, még a házi körben is, annál inkább a nagy nyilvánosság előtt. Sok tehetséget tört már le

fféle kérdés, sok nem tehetség kapott kedvet (ambíciót) a művészkedésre s mivel nem vált be, testileg, lelkileg letört.

A természetes fejlődés útját erőszakolni nem lehet s nem szabad, az idő előtt szerepeltetett gyermek lelke megöregszik, önérzeteskedővé, kérkedővé válik, azt hiszi, már mindent tud, tehát szorgalma elernyed. A gyermeket ne vezessük félre magasztaló dicséretekkel tehetsége felől. Szegény sajnálatraméltó, művészkedő, szereplő gyermek! Mi lesz belőle pár év múlva! Hogy előregszik, mennyi nem neki való élményen megy keresztül, hogy kifárad a tapstól, a bámulástól. Hová lesz boldog naivitása, mikor már nem marad kívánni valója, hiszen mindent elért már: dicsőségben és sokszor pénzben is fürdik.

A gyermeknek játék kell még, hogy felüldüljön s kitartó munka, hogy tehetsége kifejlődjön. A gyermekét szerepeltető szülő nagy árt fizet hiúságáért vagy üzleti hasznáért: elpusztulhat a gyermeke s benne a művész!

Nagy hibát követ el az a szülő, aki gyermekét nem a gyermeknek való szórakozásokba viszi, csak azért, mert ő akar szórakozni. Maga megnyugtatósára azt gondolja, hogy a gyermek úgy sem érti meg azt, amit ott lát. Nagyon téved! Ha nem is érti meg egészen, de foglalkozik a látottakkal s a belekerülő szenny árnyat vet lelkére. E csira egyszert kiterébélyesedik.

Gondos körültekintéssel válogassa tehát meg a szülő, hova viszi magával, milyen helyre szórakozni gyermekét, mert a szórakozás szükséges a gyermeknek, hasznos is, de csak az, amely neki való.